

Za Slovenijo brez krzna

Slovenija sodi v skupino držav, ki so varstvo živali zapisale v ustavo in za to področje določile obvezno zakonsko urejanje. Tako se je pridružila še nekaterim državam, ki so živalim priznale njihovo mesto v najvišjem pravnem aktu. Sočasno z rastočim ozaveščanjem ljudi in spoznanji, kam vodi antropocentrično dožemanje sveta, človekova dominanca nad preostankom živega sveta ter nebrzdana produkcija in kopičenje materialnih dobrin kot najvišje vrednote zahodne družbe, se je tudi na pravnem področju začela ustvarjati podlaga za postopen človekov sestop v ekocentrizem. Prve plahe in negotove poskuse doseči širši mednarodni konsenz na tem področju (Deklaracija iz Ria de Janeira (1992), Kyotski protokol (1997), Univerzalno deklaracijo o pravicah živali (1978) in številne druge) so države različno sprejele, nekatere pa celo nadgradile v notranji zakonodaji.

Nekateri krivični vidiki v slovenski zakonodaji našim bivanjskim sopotnikom jemljejo vsakršno dostojanstvo in jih degradirajo na raven predmetov z zgolj instrumentalno, tržno in uporabno vrednostjo.

Temeljni argumenti za prepoved vzreje živali za krzno

Najmočnejši argumenti proti vzreji živali za krzno so moralno-etični. Farmska vzreja živali za krzno povzroča živalim nepopravljivo in nenadomestljivo škodo. Živali, gojene na krznarskih farmah, so v celoti prikrajšane za fizično in socialno okolje, ki bi bilo primerljivo z njihovim naravnim okoljem. Povsem jim je odvzeta pravica do osvoboditve od nepotrebne bolečine in trpljenja ter do prostora za gibanje. Živali na krznarskih farmah živijo v majhnih kletkah, kjer je komaj dovolj prostora za obrat telesa. Življenje v nenaravnem okolju pušča pri njih hude psihične posledice. Pogosto se kažejo znaki depresije, stereotipije in samodestruktivnosti, celo kanibalizma, ki je v naravnem življenjskem okolju za večino vrst povsem neobičajen. Farmska vzreja živali za krzno je v očitnem protislovju z rastočimi znanstvenimi spoznanji o vrsti senzornih, zaznavnih, apetitivnih in kognitivnih sposobnosti živali. Ubijanje živali zaradi krzna iz izključno komercialnega vzgiba nam ne daje moralno trdnega opravičila.

Ekološki argument se opira na proces pridobivanja krzna na eni in na načine njegove predelave na drugi strani. Farmska vzreja živali vpliva na povišano koncentracijo fekalij in s tem na onesnaženje podtalnic, za okolje obremenjujoče pa je tudi sporno odlaganje odrlih živalskih trupel. Način predelave krzna je sporen zlasti zaradi uporabe nevarnih kemikalij, kot so tanin, oksidacijska barvila, formaldehid, kromove soli idr. Po podatkih Mednarodne delavske organizacije (International Labour Organization) (<http://www.ilo.org/encyclopedia/?print&nd=857200646>) so ljudje, zaposleni v krznarski industriji, in uporabniki krzna izpostavljeni večjemu tveganju za rakasta obolenja, boleznih dihalnih poti in boleznih srca in ožilja.

V skladu z vse bolj odmevnimi etično-ekološkimi gibanji in odzivi strokovne javnosti raste tudi javni interes za kritično presojo škodljivih človeških praks. Javnomnenjske raziskave kažejo, da več kot 2/3 Evropejk in Evropejcev nasprotuje nošenju krzna oz. podpira prepoved krznarskih farm v svojih državah. Na osnovi razumljivega moralnega odpora in ozaveščenosti večinskega prebivalstva je že veliko evropskih držav sprejelo zakonske omejitve oz. popolne prepovedi vzreje živali za krzno.

Pravna ureditev v nekaterih evropskih državah

1. VELIKA BRITANIJA

Težnje in zahteve po zaščiti živali so naletele na plodna tla tudi na Otoku. Tako je angleška vlada že leta 1997 odprla razpravo o vprašanju, kako prepovedati krznarske farme. Leta 1998 je vlada na podlagi odzivov v sklopu razprave potrdila svoj namen, da prepove farme krzna, in tako je bil leta 2000 sprejet poseben zakon, ki prepoveduje krznarske farme (Fur Farming (Prohibition) Act 2000 – v nadaljevanju FFPA). Podobno kot velja za Slovenijo, tudi v Angliji in Walesu reja živali za proizvodnjo krzna ni predstavljala pomembne gospodarske panoge in to je bil pri odločitvi angleške vlade eden od odločilnih faktorjev. V času sprejetja zakona je bilo v Angliji in Walesu le 13 krznarskih farm, na katerih so gojili izključno kune zlatice.

FFPA v 1. členu določa, da kdor poseduje živali izključno ali primarno za zakol (ne glede na to, kdo zakol izvede), zaradi vrednosti njihovega krzna ali z namenom reje za tak zakol stori prekršek, za katerega se kaznuje s kaznijo do 20.000 funtov. V naslednjih določbah FFPA določa še nekatere pristojnosti sodišč (npr. odvzem živali za njihovo zaščito), pooblastila oseb, ki izvajajo nadzor nad izvajanjem zakona, ter omejuje prostorsko veljavnost zakona na Anglijo in Wales. Bistvena je še določba, ki določa rok za zaprtje. Po zakonu so morale farme krzna zapreti svoja vrata do konca leta 2002 in tako sta Anglija in Wales danes že brez krznarskih farm.

2. AVSTRIJA

V Avstriji velja od 1. 1. 2005 nov zvezni zakon o zaščiti živali (Bundesgesetz über den Schutz der Tiere (Tierschutzgesetz – TSchG)) skupaj z desetimi zveznimi uredbami za njegovo izvedbo. TSchG že v prvem členu omenja žival kot človekovega "sostvorjenca" (Mitgeschöpf) in človekovo posebno odgovornost za živali. V 5. odst. 25. člena avstrijski zakon izrecno prepoveduje vzrejo kožuharjev za proizvodnjo krzna.

Pred sprejemom zveznega zakona (podlaga za njegov sprejem je bila sprememba avstrijske ustave leta 2004) je bila ureditev področja varstva živali v pristojnosti dežel. Tako je tirolski deželni zakon o zaščiti živali (Tiroler Tierschutzgesetz 2002) v 13. členu prepovedoval pridobitno vzrejo kožuharjev za pridobivanje krzna ali mesa in jim s tem zagotovil posebno pravno varstvo, ki je bilo na še višji ravni kot po danes veljavnem zakonu. Za kršitev te prepovedi je zakon predvideval kazni do 5000€.

3. HRVAŠKA

Hrvaška je ena najnovejših članic v krogu držav, ki so prepovedale vzrejo živali za krzna. V hrvaškem zakonu za zaščito živali (Zakon o zaščiti životinja) je tako v 23. točki 2. odst. 4. člena določeno, da je prepovedana vzreja živali za proizvodnjo krzna. Kljub zadovoljstvu ob sprejemu tovrstne prepovedi, ki je zagotovo pomemben korak k spoštljivejšemu odnosu do živali pri naših južnih sosedih, pa ostaja grenak priokus ob dejstvu, da bo ta prepoved za vse, ki se z rejo že ukvarjajo, začela veljati šele čez 10 let.

4. ŠVICA

Švica je že od nekdaj sinonim za državo z odgovornim in spoštljivim odnosom do narave. Tako je v ustavo vključila celovit odsek, v katerem ureja varstvo narave in prostorsko načrtovanje. Zaščiti živali posveča celoten 80. člen, v katerem določa pristojnost zveze, da sprejme predpise za zaščito živali. Ustava nato v 2. odst. 80. člena z eksemplifikativnim naštevanjem še posebej izpostavlja nekatera področja in dejavnosti, pri katerih je potrebna zaščita živali (vzreja živali, poskusi na živalih, prevoz živali itd.).

Švicarska zakonodaja tako kot avstrijska, a drugače kot slovenska, uvršča kožuharje med divje živali (Wildtiere). Vzreja teh živali je po Uredbi o varstvu živali (Tierschutzverordnung (TSchV)) v Švici sicer dovoljena, vendar pa je prepovedana reja v kletkah pod nedostojanstvenimi pogoji. Reja kožuharjev za pridobivanje kož oz. krzna je določena kot obrt, ki po določbah švicarskega zakona o zaščiti živali (Tierschutzgesetz – TSchG) terja posebno dovoljenje. Stvarno in krajevno pristojni organi v posameznih kantonih v tem dovoljenju določijo minimalne pogoje za tako rejene živali – velikost gibalnega območja, največjo dopustno gostoto osebkov, minimalno število kvalificiranega osebja, postopek in način usmrčitve osebka itd. Ker se v praksi za kožuharje zahteva gibalno območje, ki je neprimerno večje kot velikost običajnih kletk v krznarski industriji, se je krznarska industrija iz Švice umaknila. Švica je tako primer države, ki je s sistemom omejitev in pogojevanja reje dosegla de facto ukinitvev krznarskih farm, čeprav so po črki zakona še vedno dovoljene. Sporočilo švicarskega primera je jasno: Krznarsko industrijo žene izključno dobiček; v državi, kjer bi morali živali med čakanjem na njeno žalostno usodo zagotoviti vsaj minimalno dostojanstvo, zanjo ni prostora.